

Förord

De politiska partierna spelar både normativt och empiriskt en central roll i den lokala demokratin. Vi föreställer oss, att partiorganisationerna ska vara den centrala kanalen varigenom medborgarnas krav och önskemål artikuleras. Det är partiorganisationerna som svarar för rekryteringen av beslutsfattare i kommunerna. Partierna strukturerar det politiska beslutsfattandet i kommunen. I det senare avseendet – i det så att säga inomorganisatoriska perspektivet – har partiernas roll inte minskat. Tvärtom blir alltmer av det kommunala beslutsfattandet partipolitiserat. Samtidigt försvagas förankringen hos medborgarna – det är uppenbara problem med utförandet av de yttre länkningsfunktionerna; funktionen som kanal för politiska förändringskrav och funktionen som rekryteringskanal. Strax efter avskaffandet av den fackliga kollektivanslutningen till det socialdemokratiska partiet i början av 1990-talet hade partierna nästan 700.000 medlemmar. År 1997 var motsvarande antal strax under 400.000.

Tommy Möller granskar i sin uppsats i detta nummer av Kommunal ekonomi och politik "partikrisen" ur ett lokalt perspektiv. Partiföreträdare i Lidköpings kommun har intervjuats om hur de upplevt "krisen", vilka förklaringar de har och vad de försöker göra åt det problematiska tillståndet. Medlemsantalet i de politiska partierna i kommunen minskade från omkring 3.500 år 1979 till drygt 2.200 18 år senare. Ljuspunkter kan vara, att antalet aktiviteter i form av medlemsmöten inte minskade i samma takt, och att inte heller den aktiva andelen av den krympande medlemsskaran minskade på samma systematiska sätt. De förklaringar som de intervjuade själva har till utvecklingen är nära relaterade till vad man upplever som en allmän politikermisstro. Misstron och engagemangminskningen vill man koppla till politikerna själva (affärerna, de toppstyrda partierna), medborgarna (okunskap, tidsbrist, nöjdhet) och systemet (bristande leveransförmåga, svårt att påverka). Även om många har klara föreställningar om diagnosen, så är recepten svaga: handfallenhet och uppgivenhet, idéer om att ändra karaktären och formerna på aktiviteterna och föreställningar om att man borde "kommunicera bättre." Det är slående, att medan idéerna om partikrisens orsaker ofta är politiska, så är det mer opolitiska recept som föreslås.

Ingemar Wörlund intresserar sig i sin uppsats för en annan aspekt av "partikrisen". Förekomsten av lokala partier i kommunerna har under de senaste tio åren fördubblats. Detta kan betraktas som ännu ett uttryck för det etablerade partiväsandets bristande förmåga att kanalisera medborgarkraven. Efter en genom-

gång av programskrifter från lokala partier gör Wörlund en kategorisering efter dimensionerna om partierna ska ses som en reaktion på lokala missförhållanden eller ej, samt huruvida de har nationella kopplingar eller ej. Som en viktig kategori av lokalpartier framträder då den grupp som författaren kallar "välfärdspopulistiska" partier. De är en reaktion på vad de beskriver som lokala missförhållanden (nedskärningar i servicen) och har genom den relation som finns mellan nationell och lokal välfärdspolitik också nationella kopplingar. Likheten med de av Tommy Möllers intervjupersoner som vill skylla politikermisstro och engagemangsminskning på systemets minskande leveransförmåga är slående.

Förändrade förutsättningar för politik och politiker på lokal nivå förenas under det senaste decenniet med ett intensivt administrativt reformarbete. En modernisering av organisations- och styrformer har skett i syfte att kunna hantera de besvärliga finansiella förutsättningar som kommuner och landsting mött eller förväntats möta. Under 1980- och 1990-talet har en rad grandiosa styr- och organisationsreformer lanserats och implementerats. Målstyrning, beställare/utförare och sammanslagning av organisatoriska enheter är exempel på idéer som spridits och som mött stor uppmärksamhet. För organisationsforskningen har det kommunala fältet erbjudit en mycket spännande uppsättning förändringar och nya modeller och många studier har genomförts kring orsaker och effekter av olika tillämpningar.

En förändring under senare år är emellertid att de mer tydliga och allomfattande idéerna och modellerna har försvunnit. Det råder idag en oklarhet rörande vilka idealen är och hur den kommunala organisationen ska utvecklas. I olika studier och uppsatser har den rådande situationen uppmärksamats och skilda tolkningar av orsaker har redovisats. I Anders Forssells uppsats i detta nummer av Kommunal ekonomi och politik är utgångspunkten just några av de uppfattningar och bedömningar som redovisats och Forssell håller inte med. Det handlar vare sig om förändringsobenägenhet eller om att systemskiftet har kommit av sig. Dagens situation ska tolkas på ett annat sätt menar Forssell.

Vikten av samarbete och samordning för att åstadkomma effektivitet har uppmärksamats i kölvattnet av den starka marknadsretoriken. Det är genom att samarbeta och samordna våra insatser som de effektiva lösningarna uppnås. Tilltron till samordning har visat sig i debatten om samhällsplaneringens inriktning och utformning. Enligt forskarna Erik Piñeiro och Anders Söderholm, som är författarna bakom den fjärde uppsatsen i detta nummer av tidskriften, finns idag en bild av att samordning i alla lägen är positiv och nödvändig. Med denna utgångspunkt problematiserar författarna fenomenet samordning inom samhällsplaneringen. I uppsatsen visas bland annat att samordningen kanske snarare har sin utgångspunkt i organisatoriska problem inom våra samhällsorganisationer än som övergripande syfte att lösa samhällsproblem. Samordning har uppstått och anses vara viktig av andra skäl än det man vanligtvis förknippar med planeringinstitutet. I uppsatsen visas också vilka hinder som finns för en ändamålsenlig samordning.

Avslutningsvis vill vi uttrycka vår förhoppning om en berikande läsning av Kommunal ekonomi och politik nummer 3 1999.

Björn Brorström och Henry Bäck
Redaktörer